

Fra redaksjonen

Det er i år 20 år siden FNs barnekonvensjon ble til. I løpet av denne årsgangen av *Barn*, vil vi på ulike vis markere denne begivenheten. Markeringen starter i dette nummeret med en kort gjennomgang av konvensjonens tilblivelse og utfordringer.

Barnekonvensjonen er den konvensjonen som er ratifisert av flest land i verden. Den har klargjort barnets stilling som et eget rettssubjekt og nedfelt egne rettigheter for barn på områder som er ansett som spesielt nødvendig, slik som rett til medbestemmelse, omsorg og beskyttelse. Da vi i 1989 fikk en egen konvensjon for barns rettigheter, hadde det foregått et langt forarbeid. Allerede i 1924 kom det første menneskerettighetsdokumentet som gjaldt barn spesielt, nemlig Declaration of the Rights of the Child. Dette dokumentet var anbefalt av Folkeforbundet. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter fra 1948 dannet så grunnlaget for en ny erklæring om barns rettigheter som ble vedtatt i 1959. Gjennomgangstemaet i erklæringene forut for den endelige konvensjonen i 1989, er barnets behov for særlig beskyttelse og omsorg. Med utgangspunkt i Barnekonvensjonen oppfordres det enkelte land til å lage nasjonale handlingsplaner. Det er dermed i de nasjonale lovene virkningene av Barnekonvensjonen først og fremst kommer til syne.

Selv om det altså har gått to tiår siden vi fikk Barnekonvensjonen, er det fortsatt store utfordringer knyttet til den. I tillegg til de som allerede er nevnt, er den kritisert for vestlig dominans i den forstand at vestlige verdier i forhold til hva som oppfattes som en god barndom gjøres til universelle verdier. Ikke alt i konvensjonen passer eller er tilstrekkelig for alle land som har ratifisert den. Dette gjelder blant annet land i Afrika, der det er utarbeidet et eget African Charter, godkjent i 1999 (ACPF 2007). Medlemslandene i organisasjonen for afrikansk enhet (OAU) mente at Barnekonvensjonen ikke tok nok hensyn til sosio-kulturelle og økonomiske realiteter for afrikanske barn, slik som deltagelse i krig, ekteskap og forlovelse som involverer barn, bruk av barn til tigging, jenters rett til skolegang etter svangerskap etc. Charteret tar også spesielt hensyn til barn som lever under regimer med etnisk, religiøs eller andre former for diskriminering som krever spesielle tiltak rettet mot barns velferd.

De nordiske landene er foregangsland når det gjelder å etterleve Barnekonvensjonens intensjoner, kanskje særlig i forhold til barnets aktive rettigheter (Smith 2008). De tre P'ene: *Participation*, *Protection* og *Provision* er begreper som det blir henvist til i mange sammenhenger, så vel innenfor forskning som politikkfeltet. Dette betyr imidlertid ikke at etter-

levelse av konvensjonens bestemmelser er uten utfordringer, verken i Norden eller, som vi allerede har nevnt, andre steder i verden. Barnekomiteen, som er FNs ekspertkomité, har for eksempel i forhold til Norge uttrykt bekymring for rettighetene til særskilt utsatte grupper barn, utilstrekkelig opplæring i konvensjonens bestemmelser, ulik fordeling av velferdsgoder, utilstrekkelige tiltak mot mobbing, stress, barns mentale helse og utbredelse av spiseforstyrrelser.

Foto: Inge Lie

Til tross for mye oppmerksomhet blant politikere i de nordiske land, har vi først nå, snart 20 år etter at konvensjonen ble ratifisert, fått en bok, *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*, som drøfter juridiske sider knyttet til barns rettigheter. En konferanse i 1999, "Children's Rights and Wrongs" ble arrangert på Kypros for å markere at konvensjonen var ti år. I år, i månedsskiftet november-desember, markeres de 20 år gjennom konferansen "Children's Rights at a Cross-Roads: A Global Conference on Research and Child Rights". Dette arrangementet foregår i Etiopia og, ifølge konferansens hjemmeside, er hovedmålet med konferansen "the promotion of a framework for the global collaborative development of a knowledge base for the realization of children's rights".

I denne årgangens første nummer av *Barn* presenterer vi tre artikler og to prøveforelesninger. Begrepet medvirkning er med bakgrunn i Barnekonvensjonen blitt et fyndord innenfor mange områder i samfunnet. Begrepet er kommet med i lovtekster, for eksempel når det gjelder barnehagen som institusjon. Berit Bae har skrevet artikkelen *Rom for medvirkning? Om kvaliteter i samspillet mellom førskolelærere og barn*. Grunnleggende for at barn kan medvirke som subjekter er at de møtes av mennesker som deler deres engasjement og prøver å forstå, hevder hun. Bae har sett på dialoger

mellom førskolelærer og barn og hun drøfter utfordringer barn og voksne står overfor når de skal komme inn i et konstruktivt samspill.

I artikkelen *Racism in the everyday life of Finnish children with transnational roots* diskuterer Anna Rastas spørsmål omkring rasisme. Hun har sett nærmere på hvordan rasisme manifesterer seg i forhold til finske barn med bakgrunn fra andre land, enten på grunn av adopsjon eller fordi foreldrene kommer fra andre land.

Hilde Danielsen har skrevet artikkelen *Byen som oppdragar. Mangfold, individualitet og kompetanse*. Hun diskuterer hva slags bilde og hvilke idealer om byliv og barndom foreldre som bor i en bykjerne bygger opp gjennom sine framstillinger av familieliv. Spesielt fremhever foreldrene byens mangfold som en positiv ressurs i oppdragelsen av barna.

Dessuten byr dette nummeret av *Barn* på to prøveforelesninger. I en bearbeidet versjon av sin prøveforelesning *Teoriperspektiver på barndom og betydningen av sosiale strukturer*, setter Vegard Johansen fokus på den strukturorienterte tilnærmingen innen barndomssosiologien. Denne innebærer bl.a. å undersøke hvordan barndom inngår som en del av samfunnsstrukturen, bestemt av de økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle forhold. Videre handler den om å identifisere barn som en distinkt samfunnsgruppe.

Tema for Hege Lundeby sin prøveforelesning er *Hvilken innsikt i barnas situasjon finnes i forskning om familier hvor barn har nedsatt funksjonsevne?* Lundeby drøfter først ulike tilnærminger til fenomenet integrering, for så å gjøre rede for forskning som gir innsikt i barns situasjon. Avslutningsvis tar hun opp hvilke utfordringer barns perspektiv byr på.

Vår faste spalte bringer som vanlig sammendrag av nyere nordiske doktoravhandlinger, denne gang 5 sammendrag.

Vi ønsker våre lesere god lesning.

Vebjørn Tingstad og Tora Korsvold

Litteratur

- African Child Policy Forum (ACPF). 2007. *In the Best Interests of the Child. Harmonizing Laws in Eastern and Southern Africa*. The African Child Policy Forum.
- Smith, L. 2008. FNs konvensjon om barnets rettigheter. I: Høstmælingen, N., E.S. Kjørholt & K. Sandberg, red. *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.